

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	2
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	2
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	2
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut	4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	6
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	6
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	9
2.3 Arvoperusta	11
2.4 Oppimiskäsitys	12
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	13
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	16
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	17
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	21
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	23
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	26
4.1 Monipuoliset työtavat	26
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	28
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	30
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	44
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	47
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	47
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	51
5.3 Yleinen tuki	52
5.4 Tehostettu tuki	52
5.5 Erityinen tuki	55
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	61
6. Opiskeluhoolto	62
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma	63
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	67

1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista³. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, opimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja opimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA JA SEN KEHITTÄMINEN

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä.

Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

³ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁵
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁶
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten⁷. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista⁸.

⁵ Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

⁶ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

⁷ Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

⁸ Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä⁹. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumisiin ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹⁰. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä¹¹. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat¹² laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹³ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä.

⁹ Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

¹¹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹² Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN JA KESKEISET RATKAISUT

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma¹⁴ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkökohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään

- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään.

¹⁴ Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma pohjautuu valtakunnalliseen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin vuodelta 2014. Opetussuunnitelmassa näkyy valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä Limingan esiopetuksen linjaukset. Linjaukset täydentävät ja tarkentavat valtakunnallista opetussuunnitelmaa paikallisesti päätettävien asioiden osalta.

Limingan kunnassa esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä annettavaa esiopetusta varten. Esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kuntakohtaisena yhteisenä suunnitelmana ja se julkaistaan kunnan verkkosivuilla. Suunnitelma löytyy myös paperisena kappaleena esiopetusyksiköistä ja huoltajien saatavilla.

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät esiopetusryhmäkohtaiset suunnitelmat sekä yksiköiden omat toimintasuunnitelmat. Toimintasuunnitelmat toimitetaan yksikön johtajalle ja ne arvioidaan yhdessä toimintakauden lopussa. Ryhmät koostavat suunnitelmista "Näin meillä" -julisteeet huoltajille nähtäväksi, joissa kuvataan ryhmien toimintasuunnitelmaa ja pedagogiikkaa. Esiopetusyksiköiden ja -ryhmien toimintaa arvioidaan vuosittain sekä henkilöstölle laaditun palautekyselyn avulla että lasten huoltajille kaksi kertaa toimintavuodessa laadittujen arviointikyselyiden perusteella. Esiopetuksen toimintaa kehitetään kyselyjen vastausten ja tulosten perusteella ja valitaan yksiköille kehittämisen kohteet, joiden toteutumista arvioidaan toimintakauden aikana. Tavoitteet ja toimenpiteet merkitään yksiköiden ja ryhmien toimintasuunnitelmiin.

Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä esihenkilöiden, esiopetuksen henkilöstön, huoltajien sekä lasten kanssa. Esiopetuksen opettajista on muodostettu esiopetustiimi, joka on kokoontunut työskentelemään kunta-kohtaista suunnitelmaa tiiminä ja parityöskentelynä. Suunnitelmaa on ollut kirjaamassa myös esiopetuksen esihenkilöt ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

Huoltajat osallistuvat suunnitteluun esiopetusyksikötasolla. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja, ja he vastaavat kaksi kertaa toimintakauden aikana esiopetuksen pedagogiseen arviointikyselyyn. Lapset osallistuvat suunnitteluun päivittäisen toiminnan sekä erillisten lasten kokousten avulla. Opetussuunnitelman työstössä on käytetty pohjana Limingan vanhaa esiopetuksen opetussuunnitelmaa sekä valtakunnallista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Opetussuunnitelma tarkistetaan vuosittain syysluku-kauden aikana. Tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat laaditaan esiopetusyksiköissä erillisenä suunnitelmana. Yksikön johtaja vastaa siitä, että suunnitelmat laaditaan yhteistyössä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Esiopetussuunnitelmaan kirjattujen yhteistyömuotojen toimintaperiaatteista on sovittu yhteistyötahojen, kuten varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaali- ja terveystieteiden sekä kulttuuritoimijoiden kanssa.

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TA- VOITTEET

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkies- sään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja tai- donaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia moni- puoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat ar- vostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainut- laatuistaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perus- opetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kan- nalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja pe- rustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskei- senä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja op- pimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöi- sesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä mi- näkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta ke- hitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiope- tuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen anta- misessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT VELVOITTEET

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perus- tuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -ase- tukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston ase- tukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin¹⁵ sekä esi- opetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

¹⁵ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)*

¹⁶ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)*

¹⁷ *Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)*

¹⁸ *Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)*

¹⁹ *Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimuk- set (63/1999)*

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä pää- tettäessä on otettava huomioon lapsen etu¹⁶. Opetuk- sen järjestämisessä on otettava huomioon myös vel- voitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutu- nut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁷, tasa-arvolaki¹⁸, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus¹⁹ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²⁰. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn pe- rusteella²¹.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiope- tusta²². Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osal- listuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoit- teet saavuttavaan toimintaan²³. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Ope- tuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata ope- tusta²⁴. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja²⁵. Laissa

²⁰ *YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989*

²¹ *Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.*

²² *Perusopetuslaki (628/1998) 4§*

²³ *Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)*

²⁴ *Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)*

²⁵ *Perusopetuslaki (628/1998) 2 §*

säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa²⁶.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden²⁷, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia²⁸. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja²⁹.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta³⁰. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

²⁶ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

²⁷ Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

²⁸ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

²⁹ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b (1290/1999)

³⁰ Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia³¹. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu³².

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön³³. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille³⁴. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain³⁵ mukaisia kasvatuskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

³¹ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

³² Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

³³ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

³⁴ Perusopetuslaki 35 § (163/2022)

³⁵ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta³⁶. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen Limingassa

Maksutonta esiopetusta järjestetään yhteensä 19 tuntia viikossa Limingan kunnan esiopetusyksiköissä. Esiopetuksen toiminta-ajat vahvistetaan vuosittain. Lukuvuosi noudattaa pääsääntöisesti koulujen työ- ja lomakalenteria. Esiopetusyksiköissä tarjotaan esiopetusta sekä sitä täydentävää varhaiskasvatusta.

Esiopetusryhmien muodostamiseen vaikuttavat Limingan kunnan alueelliset lapsiluvut. Esiopetusryhmien muodostamista ohjaavat varhaiskasvatustarkastuslaki ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (23.8.2018/753) ja sivistys- ja kulttuurilautakunnan perusteet (19.12.2013 § 204). Lapsen esiopetuspaikasta ilmoitetaan huoltajalle esiopetuspäätöksen yhteydessä. Esiopetusryhmät muodostetaan inklusiivisen periaatteen mukaisesti, pedagogisin perustein huomioiden lasten tarpeet ja mahdollinen tuen taso sekä mahdollistamalla jokaiselle lapselle tasavertaisen opetuksen ja vertaisryhmässä toimimisen.

³⁶ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen³⁷ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista,

joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)³⁸.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla.

Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin. Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan³⁹. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opet-

³⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

³⁸ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (628/1998)

³⁹ Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

taja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Limingassa

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus sijoittuvat merkittävään nivelvaiheeseen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen alkamisen väliin, muodostaen perustan elinikäiselle oppimiselle. Limingassa esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yksilölliset lähtökohdat huomioiden. Esiopetuksen tulee vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystään itsestä oppijana. Esiopetus perustuu lapsilähtöiseen toimintakulttuuriin. Esiopetuksen keskiössä on lasten oppimisen ilon synnyttäminen, leikin mahdollistaminen, turvallisen ilmapiirin ja oppimisympäristöjen luominen sekä yhdessä toimiminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen positiivisen pedagogiikan mukaisesti. Lapsen osallisuus näkyy esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa.

Esiopetusvuoden alussa, syyslukukaudella lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Laadinnassa ovat mukana lapsi, huoltaja ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. LEOPS- laaditaan sekä kirjataan lapsen Wilmaan. LEOPS-keskustelu käydään syksyllä ja arviointikeskustelu keväällä. Keskustelussa ovat paikalla lapsi (lapsen osallistumiskyky huomioiden), huoltaja ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Suunnitelmaan kirjataan yksilölliset tavoitteet esiopetukselle, joiden avulla edistetään lapsen oppimista ja hyvinvointia. Tarvittaessa lapselle laaditaan yleisen tuen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa on käytössä Lapset puheeksi -menetelmä. Lapset puheeksi -keskustelua tarjotaan lapsen vanhemmille. Keskustelussa on läsnä menetelmään koulutettu esiopetusryhmän työntekijä sekä huoltaja. Menetelmää käytetään lapsen suotuisan kehityksen tukemiseen ja mahdollisten ongelmien ennaltaehkäisyyn. Keskustelussa käydään läpi lapsen arjen asioita lapsen ja perheen näkökulmasta.

Esiopetuksen lähtökohtana on säännöllinen osallistuminen sen toimintaan. Käytäntönä on, että muihin kuin sairauspoissaoloihin, huoltajat anovat luvan Wilman kautta. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja voi myöntää 1-3 päivän mittaiset poissaolot ja yli kolmen päivän poissaolon myöntää esiopetusyksikön johtaja. Useimmiten lupa poissaoloon myönnetään ja mahdollisten korvaavien tehtävien tekemisestä sovietaan esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

2.3 ARVOPERUSTA

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itselleen ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta⁴⁰.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja

sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate⁴¹. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Limingan esiopetuksen arvoperusta

Limingan kunnan kuntastrategian arvoja ovat yhdessä tekeminen, usko omaan tekemiseen sekä rohkeasti uudistuminen ja kokeileminen. Näitä arvoja noudatetaan myös esiopetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Esiopetuksen toiminnalle on Limingan kunnassa määritelty myös omat arvot, joita ovat *yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja turvallisuus*. Limingan esiopetuksessa luodaan lapsille turvallinen oppimisympäristö, jossa lapsi kokee olonsa turvalliseksi, ja joka tukee lapsen psyykkistä ja fyysistä kasvua. Esiopetuksen henkilökunta työskentelee jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta arvostaen, tarjoten ja vahvistaen lapsen oppimisen edellytyksiä, antaen hoivaa ja turvaa sensitiivisellä lähestymistavalla.

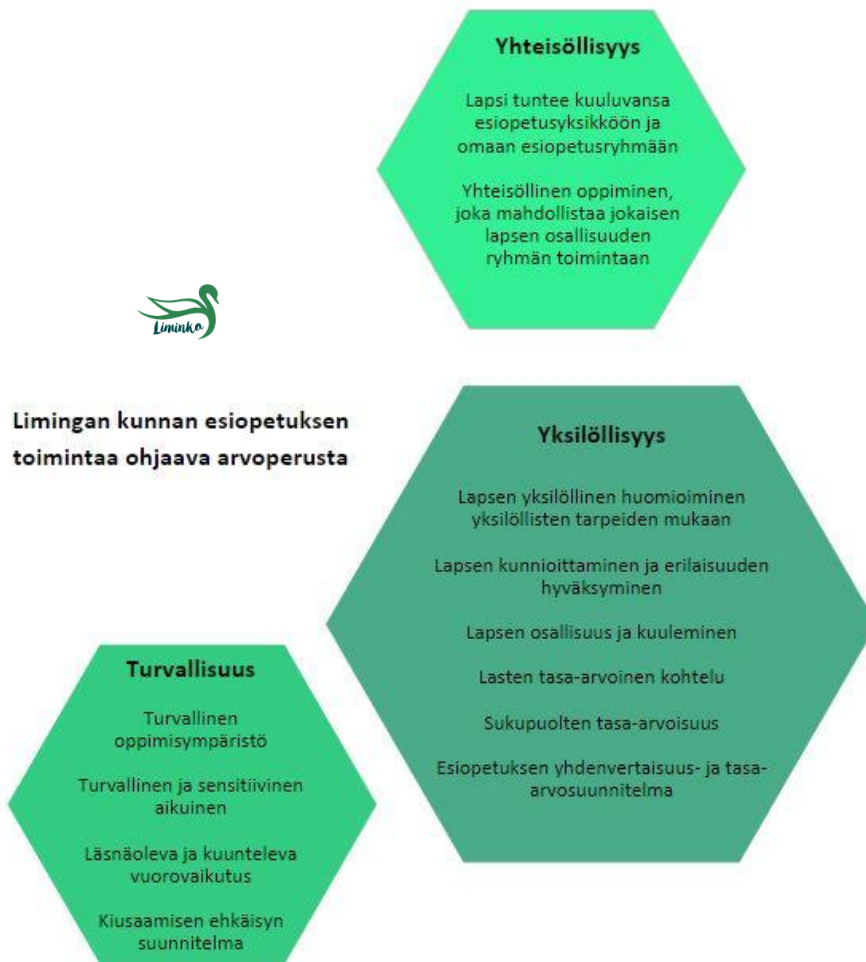
Esiopetuksessa ilmapiiri on toisia kunnioittava ja arvostava. Esiopetuksessa kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet tulla kuulluksi ja nähdyksi. Jokaista lasta arvostetaan ja kunnioitetaan omana ainutlaatuisena itsenään. Lasten toiveet ja mielenkiinnonkohteet otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Esiopetusyksiköissä laaditaan toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, joka toimii yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ohjaavana suunnitelmana esiopetusyksiköissä.

⁴⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

⁴¹ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

Limingan kunnan esiopetuksen toimintaa ohjaava arvoperusta

On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.4 OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa.

Limingan esiopetussuunnitelma perustuu lapsilähtöiseen toimintakulttuuriin. Lapsilähtöisen toimintakulttuurin tavoitteena on lasten oppimisen ilon synnyttäminen, leikin mahdollistaminen, turvallisen ilmapiirin ja oppimisympäristöjen luominen sekä yhdessä toimiminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen. Positiivinen pedagogiikka ohjaa esiopetuksen toimintaa. Lasten vahvuuden huomioidaan esiopetuksessa ja lasten autetaan tunnistamaan ja hyödyntämään vahvuuksiaan. Lapsen osallisuus näkyy esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa. Lasten mielenkiinnon kohteet muovaavat esiopetuksen sisältöä ja toimintatapoja.

2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidon aloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työnteke sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena⁴². Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteinä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoimien ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

⁴² Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti. Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja opetusmateriaalia, huomioiden lapsen yksilöllisen oppimisen tyyli ja tarpeet. Oppimistilanteissa lapsi saa käyttää eri aisteja, tunteita ja kehoaan monipuolisesti. Lapsia rohkaistaan ongelmanratkaisuun sekä tutkimaan ja etsimään uutta tietoa oman oivalluksen kautta. Lapsia kannustetaan ja motivoitetaan uuden oppimiseen ja jo opitun asian syventämiseen. Vuorovaikutuksellisia oppimistilanteita järjestetään pienryhmässä sekä koko esiopetusryhmässä. Pedagogista dokumentointia toteutetaan yhdessä lasten kanssa digitaalisten laitteiden ja muiden menetelmien avulla. Lasten kanssa keskustellaan opituista asioista ja havainnollistetaan oppimisprosessi, jotta lapsi tulee tietoiseksi osaamisestaan. Tärkeää esiopetuksessa on oppimisen ilon rakentuminen ja säilyminen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Sosiaalisia taitoja ja keskustelutaitoja harjoitellaan arjen tilanteissa. Limingan esiopetuksessa keskeisimpiä tavoitteita on oppia kuuntelemaan, keskustelemaan ja toimimaan turvallisessa vertaisryhmässä toisten kanssa. Lapsia ohjataan yhteistyötaitojen kehittämisessä sekä ystävyysuhteiden luomisessa. Lapsia ohjataan huomaamaan hyvää sekä itsessään että toisissa.

Esiopetuksessa on mahdollisuus tutustua Limingan paikalliseen kulttuuriin monipuolisesti. Lapsille järjestetään mahdollisuuksia osallistua oman esiopetusyksikön tapahtumiin sekä yhteistyötahojen ja muiden toimijoiden järjestämiin tilaisuuksiin. Esiopetusyksikön henkilöstö yhdessä lasten kanssa suunnittelevat ja mahdollistavat yksikön tapahtumia, juhlia, teema- ja pajapäiviä ja retkiä säännöllisesti esiopetusvuoden aikana.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestäväan elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväan elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Limingan esiopetuksessa lapset harjoittelevat itsestä huolehtimista ja arjen taitoja päivittäin arjen tilanteissa esiopetuksen henkilöstön kanssa. Pienet vastuutehtävät esiopetuspäivän aikana opettaa lapselle vastuullisuutta ja lisää lasten osallisuutta ja esiopetuksen toiminnan merkityksellisyyttä. Lapsia opetetaan huolehtimaan omista sekä yhteisistä tavaroista ja esineistä. Oppimistilanteista, arjen siirtymätilanteista, kun päivän struktuurista pyritään tekemään kiireettömiä ja lapsen yksilöllisen tarpeen huomioivia. Lähtökohtana esiopetuksessa on lapsen hyvinvoinnin edellytysten tukeminen ja lapsen ohjaaminen huomiomaan oma ja toisten hyvinvointi.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja media-lukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuotta-

maa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaitoa harjoitellaan tutkimalla erilaisia tekstejä, lukemalla satuja, loruja ja jatkokertomuksia, sekä tutkimalla ja pohtimalla tekstissä esiintyviä käsitteitä ja merkityksiä. Monilukutaitoa tuetaan ilmaisuharjoituksilla näytelmien, nukketeatterin ja laulujen avulla sekä hyödynnetään lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin medioihin ja hyödynnetään sähköisiä esiopetuksen materiaaleja monipuolisesti. Monilukutaitoa harjoitellaan muun muassa pelien ja liikunnan avulla sekä ympäristöä havainnoimalla. Toiminnassa hyödynnetään valmiin materiaalin käyttöä esim. mediataitoviikkoon ja sanomalehtiviikkoon liittyen. Työskentelyssä lapset harjoittelevat tiedonhakua sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta. Monipuoliset opetusvälineet mahdollistavat esimerkiksi oppimispelien pelaamisen ja oman sisällön tuottamiseen valokuvaamalla tai videoimalla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoininnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Limingan esiopetuksessa käytetään monipuolisesti erilaisia tieto- ja viestintäteknologisia välineitä, kuten tabletteja, tietokoneita ja älynäyttöjä. Lapsille mahdollistetaan monipuolisia kokemuksia digitaalisten välineiden ja niiden sisältöjen käytöstä. Näiden avulla harjoitellaan oppimisen taitoja, tiedon hankintaa ja sen käsittelyä, ilmaisua ja vuorovaikutusta. Digivälineitä ja niiden sisältöjä lapset käyttävä esiopetuksessa yhdessä aikuisten kanssa turvallisesti tarkoituksenmukaisesti osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksen henkilökunta kehittää säännöllisesti digitaitojaan ja uusia tapoja käyttäen digivälineitä pedagogisessa toiminnassa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin⁴³ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Limingan esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus päästä vaikuttamaan esiopetuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Oppimisympäristöä muokataan siten, että lasten osallistuminen ja vaikuttaminen mahdollistuvat. Lasten mielenkiinnon kohteita saadaan selville leikkiä havainnoimalla, asioita ja ilmiöitä yhdessä tutkien sekä keskustelemalla lasten sekä huoltajien kanssa. Ryhmän toiminnan suunnitteluun jätetään väljyyttä, jotta lasten mielenkiinnon kohteet voidaan huomioida toiminnassa.

Lapselle luodaan turvallinen oppimisympäristö, jolloin lapsen on helppo pyytää apua ja saada tukea, kysyä ja ihmetellä ääneen, sekä tehdä päätöksiä. Esiopetusryhmässä kannustetaan kokeilemaan uusia, oman mukavuusalueen ulkopuolisia asioita. Esiopetusryhmissä toteutetaan pienryhmätoimintaa, jossa lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen yksilöityy. Pienryhmätoiminnalla taataan jokaiselle lapselle yksilöllinen huomio oppimisessa, kasvussa ja kehityksessä. Pienryhmässä rakentuvat valmiudet myös isossa ryhmässä toimimiseen. Vanhempien osallisuutta vahvistetaan esimerkiksi erilaisilla kyselyillä, toiminnan arvioinnilla sekä mahdollistamalla osallistuminen lapsensa yksilöllisen esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä

⁴³ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri Limingassa

Limingan esiopetuksessa opetusta ja kasvatusta toteutetaan positiivisen pedagogiikan periaatteiden mukaisesti. Se tukee lasten hyvinvointia, itsetuntemuksen kehittymistä ja vahvuuksien tiedostamista. Positiivinen pedagogiikka luo myönteistä toimintakulttuuria ja tunneilmapiiiriä. Keskiössä ovat lämmin ja lasta kunnioittava vuorovaikutus, positiivinen ja kannustava palaute sekä hyvän huomaaminen jokaisessa niin lapsissa kuin aikuisissa.

Limingan kunnan esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti pedagogisten arvioiden pohjalta ja arvioidaan varhaiskasvatuksen Valssityökalulla sekä pedagogisen toiminnan arviointikyselyn avulla. Esiopetuksen toimintaa havainnoidaan ja henkilöstö on sitoutunut esiopetuksen arvoperustaan ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Esiopetusyksikön johtaja vastaa esiopetuksen yksiköiden pedagogisesta toimintakulttuurista ja kehittämisestä. Toimintakulttuuria rakennetaan yhdessä esihenkilöiden, varhaiskasvatuksen erityisopettajien esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa. Lähtökohtana on lapsen oppimisen polun jatkumon eheä turvaaminen.

Johtajan ja apulaisjohtaja pedagogiikan johtamisen vaikutus pedagogiikan laatuun ja henkilöstön johtamiseen tiedostetaan. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja on oman työtiimensä pedagogiikan johtaja luoden lapsiryhmään pedagogisen toiminnan periaatteet ja rakentaa sekä vahvistaa tiimin yhteistoimintaa. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehittävät esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön muodostamat varhaiskasvatuksen tiimit, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Esiopetuksen opettajilla on yhteinen pedagoginen tapaaminen kolmen viikon välein, joka toimii osaltaan toimintakulttuurin kehittäjänä ja arvioijana.

3.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeää tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvät mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja

heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Kaikille yhteinen esiopetus

Lapsille luodaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ja esiopetuksen toimintaan. Jokaisen lapsen yksilölliset vahvuudet tiedostetaan ja niitä hyödynnetään oppimisessa. Lapsille turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. Esiopetus perustuu leikinomaiseen, toiminnalliseen ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen lapsen yksilöllinen kehitystaso huomioiden. Esiopetus on luonteeltaan eheyttävää opetusta, jossa eri oppiaineet ja oppimiskokonaisuudet muodostavat esiopetuspäivän kokonaisuuden. Lasten leikille annetaan aikaa ja sen merkitys tiedostetaan lapsen oppimisen, sosiaalisten suhteiden ja lapsen positiivisen minäkuvan mahdollistajana. Limingan kunnan esiopetusyksiköihin on laadittu toiminnallinen [yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma](#), joka toimii yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ohjaavana suunnitelmana esiopetuksessa. Limingan kunnan esiopetusryhmissä toteutetaan kielirikasteista opetusta englannin kielellä.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin

muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetus Limingassa perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään. Lapsella on oikeus oppia, sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta oman lähtökohtansa mukaisesti. Lasta rohkaistaan toimimaan vertaisryhmässään, kuunnellen, osallistuen ja arvostaen toisten lasten yksilöllisyyttä. Lapsen kiinnostuksen kohteet huomioidaan ja lapset osallistuvat esiopetuksen oppimisympäristöjen, toiminnan ja arvioinnin toteuttamiseen. Oppiessaan lapsi toimii aktiivisena ryhmän tai pienryhmän jäsenenä kokeilevassa, tutkivassa ja rauhallisessa ilmapiirissä. Esiopetuksen tulee synnyttää lapsessa oppimisen iloa.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Esiopetuksen toimintakulttuurissa edistetään Limingassa lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Osallisuus toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaan, huomioiden jokaisen lapsen osallisuuden toteutuminen. Jokainen lapsi tulee kohdatuksi ja huomatuksi omana itsenään. Lapsen mielipiteillä ja ideoilla on merkitystä. Osallisuuden toteutuessa lapsi tulee kuul-

luksi ja saa vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Esiopetuksessa huomioidaan sekä yksilöllinen että ryhmässä toteutuva osallisuuden kokemus. Lasten kanssa keskustellaan, pohditaan ja jäsenellään erinäisiä asioita ja aiheita. Lapset harjoittelevat vaikuttamista ja päätöksentekoa esiopetuksen arjessa sekä erillisissä lasten kokouksissa, joita ryhmissä järjestetään säännöllisesti. Kokouksissa asioista päätetään äänestämällä ja näin jokainen pääsee konkreettisesti vaikuttamaan asioiden kulkuun. Osallisuuden toteutuessa lapselle muodostuu käsitys, että jokainen on tärkeä yhteisön jäsen. Osallisuus on lapsen keskeinen oikeus esiopetuksessa.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskelijahuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Esiopetuksessa lapselle opetetaan terveellisiä elämäntapoja. Lapsille tarjotaan monipuolisesti liikuntakasvatusta. Liikuntakasvatus näkyy esiopetuksen työskentelyssä, toiminnallisessa oppimisessa, liikuntatuokioilla, ulkoilussa, leikissä ja retkillä. Esiopetuksessa järjestetään myös rauhoittumisen hetkiä, joissa lapsilla on mahdollisuus levätä. Ruokakasvatusta toteutetaan esi-

opetuksessa pedagogisena, lapsen hyvinvointiin ja terveelliseen elämäntapaan kuuluvana, toimintana. Ruokakasvatuksessa korostuu ruokailutavat ja -ympäristö, myönteinen ruokapuhe sekä toiminnallisesti, eri aistein toteutettu ravintoon ja ruokailukulttuuriin tutustuminen.

Tunnetaitokasvatus kuuluu päivittäiseen esiopetukseen. Tunnetaitoja opetellaan esiopetusryhmän tarpeisiin sopivan tunne taitokasvatuksen materiaalien pohjalta. Lapsi harjoittelee tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista sekä säätelemään tunteitaan tilanteisiin sopivalla tavalla. Lasten kanssa harjoitellaan empatiataitoja, toimimista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, sekä ratkaisemaan ristiriitoja. Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on avointa, välittävää ja sensitiivistä. Henkilöstön välinen vuorovaikutus tulee olla toisiaan kunnioittavaa.

Esiopetuksessa epäasialliseen käytökseen, väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puututaan viipymättä. Esiopetuksessa käydään kasvatustalusteluja, joista käytämme nimitystä huolikeskustelua, matalalla kynnyksellä. Keskustelussa voi olla mukana lapsi, huoltaja, esiopetusryhmän opettaja, esiopetuksen erityisopettaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Henkilökunta tiedostaa oman ammatillisen roolin ja roolimallina olemisen merkityksen lapsen esiopetuspäivän aikana. Kaikki esiopetusyksikössä toimivat aikuiset puuttuvat kiusaamistilanteisiin viipymättä ja tiedostavat puuttumisen toimintatavat. Esiopetuksessa on käytössä Limingan kunnan esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen luotu Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma (päivitetty 11/2022). Limingan kunnan opiskeluhoitosuunnitelmaan on liitetty suunnitelmat lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Esiopetuksessa voidaan hyödyntää myös Väestöliiton [Pisarapuuttumisen mallia](#) kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn.

Limingan esiopetuksessa sovittuja keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi

Kiusaamistapausten selvittelyssä käytämme tarvittaessa apuna moni-alaisen opiskeluhoitoryhmän jäseniä

Ryhmissä luodaan ryhmän yhteiset säännöt yhteistyössä lasten kanssa, säännöissä painottuu toisten kunnioittaminen ja arvostaminen

Yksiköissä luodaan yhteiset säännöt lukuvuosittain sekä henkilökunnalle että lapsille

Lapset toimivat esiopetuksessa ja sitä täydentävässä varhaiskasvatuksessa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti

Henkilökunta tiedostaa ja toimii sen mukaisesti, että aikuisen käyttäytymisellä ja toiminnalla on suuri merkitys lasten mallioppimisessa

Ryhmissä luodaan avoin, luottavainen ja sensitiivinen ilmapiiri lasten ja aikuisten välille

Esiopetuksessa on laadittu pihäsäännöt ja kirjattu Jos lapsi karkaa -ohjeistus sekä huomioitu mahdolliset vaaranpaikat sisä- ja ulkotiloissa.

Lapsia rohkaistaan puhumaan ja kertomaan asioistaan ja huolistaan avoimesti aikuisille.

Painotetaan tunnetaitokasvatusta. Ryhmissä on käytössä opettajien ryhmään valitsema tunnetaitomateriaali tai muu tunnekasvatusmateriaali, joka toimii opetuksen pohjana

Lapsille opetetaan yhteisesti sovitut säännöt ja niiden merkitys ja yhdessä olemiseen liittyvät hyvät tavat

Toiminnan perustana yksiköissä on positiivinen pedagogiikka, sosiaalisten taitojen vahvistaminen, lasten välinen yhteistyö niin oppimis- kuin leikkitilanteissa

Kasvatuskeskusteluita, joita esiopetuksessa kutsutaan huolikeskusteluiksi, käydään matalalla kynnyksellä lasten huoltajien kanssa. Huolikeskustelussa on paikalla osallistujia tarpeen mukaisesti, osallistujina voivat olla lapsi, huoltaja, esiopetuksen opettaja ja esiopetuksen erityisopettaja

Henkilökunta toimii lasten kanssa koko päivän. Kaikki tilanteet esiopetuspäivän ja sitä täydentävän varhaiskasvatuksen aikana ovat valvottuja

Lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ja väkivallasta, jotta lapsille tulee käsitys mitä on kiusaaminen ja mitä tulee tehdä, jos havaitsee kiusaamista sekä miten kiusaaminen puututaan esiopetuksessa

Ryhmissä kirjataan lukuvuoden alkaessa oman kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma valmiin lomakkeen mukaisesti

Kaikki yksiköissä työskentelevät aikuiset puuttuvat väkivaltaan, kiusaamiseen tai häirintään viipymättä ja toimii sovittujen sääntöjen ja toimintamallien mukaisesti

Kiusaamistilanteisiin puututaan esiopetuksessa viipymättä. Osapuolten kanssa keskustellaan, tarvittaessa myös henkilökohtaisesti. Kiusaamisesta sekä sen kohteena olemisesta keskustellaan lasten huoltajien kanssa

Käytössä Ilmoitus väkivallasta tai uhkauksesta esiopetuksessa -lomake, jota käytetään ohjeistuksen mukaisesti

Lapsille opetetaan kehotunnekasvatusta

Noudatetaan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistä Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa

Esiopetuksessa on käytössä *Ilmoitus väkivallasta tai uhkauksesta esiopetuksessa* -lomake, johon esiopetuksen henkilökunta kirjaa lapsen tai aikuisen kohdistuvasta väkivaltaisesta toiminnasta tai sen uhkauksesta esiopetuksessa. Kirjaajana toimii tilanteen silminnäkijä, joka on esiopetuksen henkilökunnan jäsen. Ilmoitukseen kirjataan väkivaltaisuuksien tai uhkauksien tekijän nimi, tapahtumien kulku ja tehdyt toimenpiteet. Toimenpiteinä voivat olla yhteydenotto huoltajiin, keskustelu lapsen kanssa, lapsen ohjaaminen opiskelu- ja palvelu- ja yhteydenotto työterveyteen tai työsuojeluun, perheen ohjaaminen sosiaalitoimen palveluiden arviointiin, lastensuojeluilmoitus tai tutkintapyyntö poliisille. Ilmoituksen tekemisestä tiedotetaan huoltajia ja ilmoitus toimitetaan esiopetuksen johtajalle. Esiopetuksen henkilöstöllä on myös ilmoitusvelvollisuus, mikäli havaitsee työssään epäkohdan tai sen uhan, joka koskee lapsen varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen toteutumista.

3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖT ESIOPETUKSESSA

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen⁴⁴ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen,

esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiroitään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiuontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

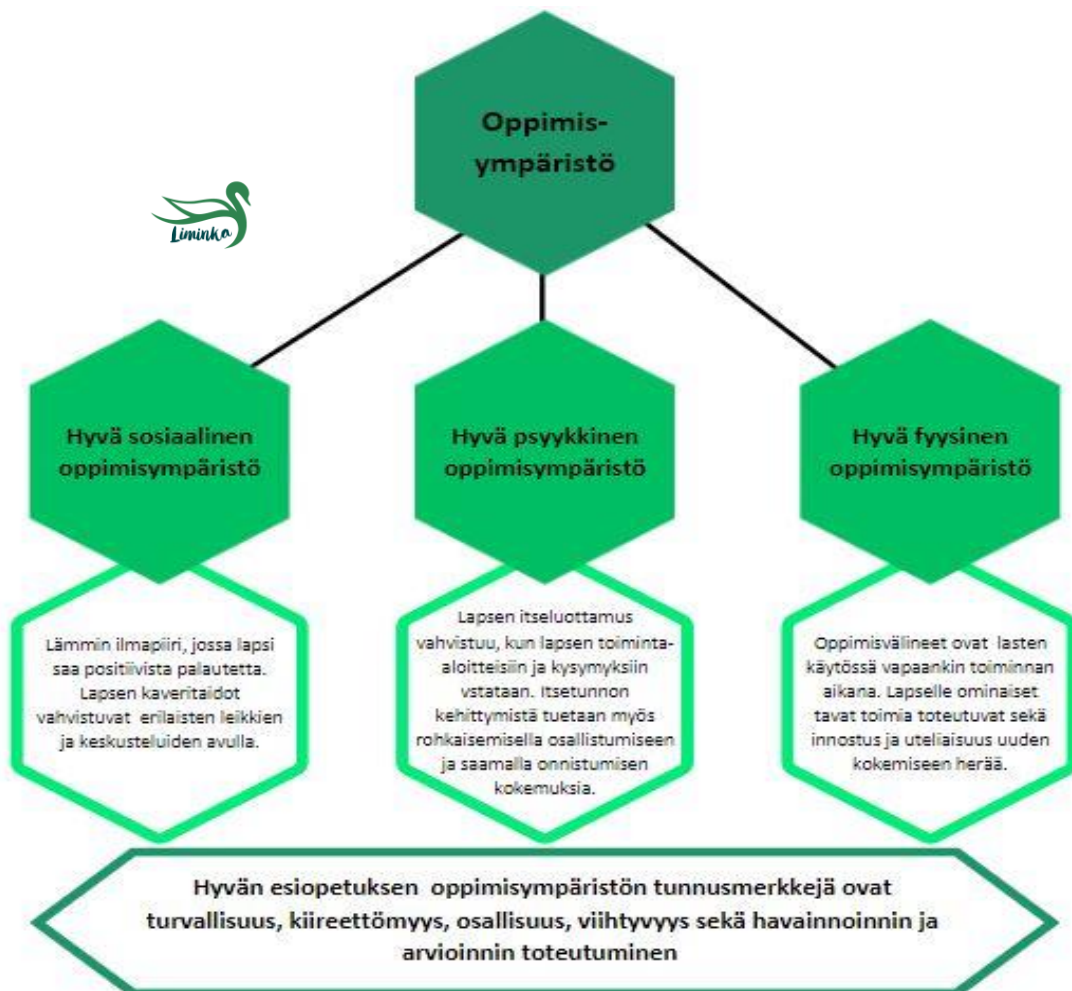

⁴⁴ Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

Oppimisympäristöt Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksen oppimisympäristössä korostuu kolme tekijää fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Fyysinen ympäristö on turvallinen tila, joka mahdollistaa yksilöllisen kasvun ja oppimisen jokaiselle lapselle. Oppimisympäristönä toimivat esiopetusyksikkö, piha-alueet ja lähiluonto ja -ympäristö. Esiopetusryhmän tilat ovat monipuoliset sekä joustavasti muunneltavissa opetuksen erilaisten tarpeiden sekä lasten mielenkiinnonkohteiden mukaisiksi. Tilat mahdollistavat leikin, liikunnan ja rauhoittumisen. Tiloissa lelut, pelit, opetusvälineet ja digitaaliset laitteet ovat turvallisesti lasten saatavilla. Leikki- ja opetusvälineet ovat monipuolisia ja innostavat lapsia toimimaan, tutkimaan ja oppimaan. Esiopetuksessa hyödynnetään erilaisia oppimis- ja työskentelymenetelmiä, kuten toiminnallista ja tutkivaa oppimista, yhdessä vertaisryhmän kanssa oppimista ja leikkiä oppimisen keinona.

Turvallinen ilmapiiri ja toisia kunnioittava oppimisympäristö luodaan yhteisesti sovitulla säännöllä ja toimintatavoilla. Pedagogisesti monipuolisia ja joustavia oppimisympäristöjä luodaan ja muokataan havainnoimalla ja arvioimalla niiden toimivuutta lapsiryhmässä. Psyykinen ympäristö tukee lapsen itsetunnon kehitystä, lasta arvostetaan omana ainutlaatuisena itsenään. Keskeistä on aikuisen ja lapsen välinen sekä lasten ja aikuisten keskinäinen vuorovaikutus, jossa olemme aidosti kiinnostuneita toisistamme. Oppimisympäristöissä pyritään avoimeen, rohkaisevaan ja kiireettömään sekä eri tunteita sallivaan ilmapiiriin. Sosiaalinen ympäristö muodostuu sosiaalisten suhteiden luomisesta ja ystävyyssuhteiden ylläpitämisestä, johon lapsia ohjataan. Henkilöstö mahdollistaa hyvän ilmapiirin syntymisen, jossa lapsilla on mahdollisuus osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen. Esiopetusryhmissä vallitsee avoin keskusteluilmapiiri, jossa mielipiteitään saa tuoda esille ja keskustelu on rakentavaa.

3.3 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN AIKANA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan. Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätöitä. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla⁴⁵.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kielivälikäytäntä. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu- ja oppimisympäristöstä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kielikielen- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

⁴⁵ Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus esiopetuksen ja lapsen huoltajan välillä. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä vuorovaikutuksen yksilöllistä ja henkilökohtaista luonnetta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen henkilöstö keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytänteistä ja esiopetukselle asetetuista tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemykset otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa. Yhteistyön mahdollistamiseksi voidaan hyödyntää erilaisia viestintävälineitä ja tarvittaessa käyttää tulkkipalvelua ja kieliavustajaa.

Huoltajat saavat tietoa esiopetukseen hakemisesta, esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista sekä esiopetuksen kuljetuksista. Esiopetuksen aikana huoltajia tiedotetaan opiskeluhuollon palveluista. Esiopetuksen ja huoltajien välinen tiedotuskanava on Wilma. Päivittäiset kohtaamiset esiopetuksen henkilökunnan ja lasten huoltajien välillä rakentavat pohjaa hyvälle yhteistyölle.

Esiopetusvuoden aikana huoltajille mahdollistetaan ainakin kaksi keskustelutilaisuutta lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa liittyvissä asioissa sekä tarvittaessa muita keskusteluhetkiä esiopetuksen henkilöstön, lapsen tai toiveesta. Esiopetusvuonna lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). LEOPS:n laadintakeskustelu käydään syksyllä ja arviointikeskustelu keväällä. Keskustelussa ovat läsnä lapsi (lapsen osallistumiskyky huomioiden), huoltaja ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö esiopetuksen aikana Limingassa

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja jälleen kouluun, on ensiarvoisen tärkeää siirtää lapsen oleelliset tiedot, jotta lapsen vahvuudet ja yksilölliset tarpeet voidaan huomioida opetuksessa. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, käydään tiedonsiirto, jossa varhaiskasvatuksen opettaja välittää opetuksen kannalta tarvittavat tiedot esiopetukseen tiedonsiirtolomakkeen pohjalta. Tammikuussa ennen Limingan kunnan esiopetukseen hakuajan alkamista järjestetään huoltajille yhteinen infotilaisuus, jossa esitellään esiopetuksen hakemiseen ja aloitukseen liittyviä asioita. Keväällä ennen esiopetuksen alkua järjestetään tutustumispäivä tuleville esioppilaille, jolloin lapset saavat tutustua esiopetuksen ympäristöön, tulevaan ryhmäänsä sekä henkilökuntaan. Lisäksi tarvittaessa järjestää myös muita tutustumishetkiä tulevaan esiopetusryhmään.

Esiopetusvuoden alussa, syyslukukaudella, esioppilaiden huoltajille järjestetään vanhempainilta. Vanhempainillalla huoltajille kerrotaan esiopetusyksikön toimintakulttuurista ja tiedotetaan esiopetusvuoden tärkeistä asioista, toimintatavoista ja aikatauluista. Vanhempainillalla myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja esittäytyy ja kertoo työnkuvastaan esiopetusyksikössä. Syyskauden alussa lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) yhteistyössä lapsen, huoltajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tavoitteena on avoimen ja luottamuksellisen yhteistyön rakentaminen kodin ja esiopetuksen välille.

Esiopetusvuoden aikana tehdään yhteistyötä muiden esiopetusyksikön ryhmien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatusyksiköiden perusopetuksen ja muiden asiantuntijoiden kanssa mukaan lukien opiskeluhoillon henkilöstö. Yhteistyötahoja esiopetusvuoden aikana voivat olla myös liikunta- ja kulttuuripalvelut, hyvinvointipalvelut, seurakunta ja eri järjestöt. Käytössä olevat esi- ja perusopetuksen välinen vuosikello sekä Limingan kunnan opiskeluhoitosuunnitelma rytmittävät yhteistyön vaiheita ja aikataulua. Esi- ja perusopetus tekevät yhteistyötä suunnitellusti kummiluokkatoiminnan periaatteella. Kummiluokkatoiminta tiivistyy kevätlukukaudella, jolloin esiopetusryhmät tutustuvat tiiviimmin koulun oppimisympäristöön.

Mikäli lapsi vaihtaa esiopetusryhmää tai -yksikköä esiopetusvuoden aikana, siirtyvät lapsen esiopetuksessa kirjatut asiakirjat lapsen Wilmassa uuteen esiopetusryhmään. Mikäli lapsi vaihtaa esiopetusvuoden aikana toisen kunnan järjestämään esiopetukseen, siirtyvät lapsen oppimisen kannalta olennaiset tiedot, huoltajan hyväksymänä, uudelle esiopetuksen järjestäjälle.

Kevätlukukaudella varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä lapsen huoltajan kanssa laatii oppilaan tiedonsiirtolomakkeen esiopetuksesta kouluun. Lomake täytetään ja tallennetaan lapsen Wilmassa. Esi- ja perusopetuksen välisissä tiedonsiirroissa annetaan opetuksen kannalta tarvittavat tiedot lapsesta perusopetukseen. Tarkempia esioppilaskohtaisia tiedonsiirtoja pidetään tarvittaessa esiopetusvuoden aikana. Perusopetus järjestää koulutulokkaiden vanhemmille vanhempainillan. Kouluun tutustumispäivä järjestetään toukokuussa.

Paikallisessa varhaiskasvatus-, esiopetus- ja perusopetussuunnitelmissa huomioidaan lapsen oppimisen polkua tukeva jatkumo. Yhteiset käytännöt ja moniammatillinen yhteistyö mahdollistavat lapsen opinpolun ja oppimisen kokonaisvaltaisen seurannan varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen. Riittävä yhteistyö sekä joustavat ja luotettavat tiedonsiirto- ja toimintamallit auttavat myös yleisen, tehostetun tai erityisen tuen tarpeiden määrittelyssä.

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan. Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opeteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat Limingan esiopetuksessa

Limingan esiopetuksen toiminnan lähtökohtana on monipuolisten työtapojen käyttö erilaisissa oppimisympäristöissä. Esiopetuksessa opitaan leikkien, kokeillen, tutkien ja toimien yhdessä vertaisryhmän kanssa. Monipuoliset työtavat tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ja vahvistavat lapsen sosiaalisia taitoja. Työtapojen valintaa ohjaavat lasten osallisuus, vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Esiopetuksen henkilöstö havainnoi lasten kehitystä ja oppimista ja osaa näin tarjota lapselle työtapoja yksilöllinen tarve huomioiden.

Esiopetus ei perustu pelkästään valmiiden painettujen tehtäväkirjojen käyttämiseen oppimisessa vaan erityisesti kokonaisvaltaiseen, eri aistien muodostamaan toiminnalliseen työtapaan. Toiminnallisessa työtavassa lapsi ajattelee, tutkii ja toimii aktiivisesti. Toiminnallisuus on lapsille ominainen työtapa, joka kehittää lapsen muistia ja vahvistaa yhteistyötaitoja. Oppiessaan lapsi liikkuu, käyttää aistejaan ja mielikuvitustaan. Lapsi pohdii, ihmettelee ja tutkii sekä nauttii uuden oivaltamisesta. Lapselle havainnollistetaan esiopetuksen tavoitteita ja yhdessä iloitaan oppimisesta.

Leikki on lapsia innostava työtapana ja merkittävä pedagoginen menetelmä esiopetuksessa. Leikki on moninainen oppimisen muoto. Leikin kautta lapsi oppii uutta, käsittelee jo oppimaansa, luo ongelmanratkaisukeinoja, käyttää mielikuvitustaan laajasti, harjoittelee tunnetaitoja, toimii päämäärän saavuttamiseksi, luo sääntöjä ja kehittää sosiaalisia taitoja yhteistyössä vertaisten kanssa. Esiopetuksen henkilöstö tiedostaa leikin, ohjatun leikin ja leikissä oppimisen merkityksen esiopetusikäisillä lapsilla. Digitaaliset välineet kuuluvat esiopetuksen työpajoihin. Digitaalisia välineitä käytetään erilaisissa oppimistilanteissa monipuolisesti. Sähköiset opetusmateriaalit rikastuttavat opetusta, sovellukset ja peli innostavat lasta oppimaan, lapset luovat sisältöä ja

dokumentoivat. Oppimisympäristö on lasten toimintaympäristö, jossa on riittävästi välineitä, materiaalia ja keinoja monipuolisten työtapojen käyttämiseen oppimisen mahdollistamiseksi.

Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu yhdessä vertaisryhmän ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Esiopetuksessa lapsi harjoittelee toimimaan erilaisissa ja kokoisissa ryhmissä. Esiopetusryhmät jaetaan päivän aikana pienryhmiin pedagogisin perustein, lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden ja ovat joustavasti muunneltavissa erilaisissa oppimisen sisällöissä.

4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TU-KENA

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta⁴⁶. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä⁴⁷. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa.

Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla⁴⁸. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea. Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta

⁴⁶ *Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)*

⁴⁷ *Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)*

lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan⁴⁹.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁵⁰. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

⁴⁸ *Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)*

⁴⁹ *Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)*

⁵⁰ *Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)*

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁵¹. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

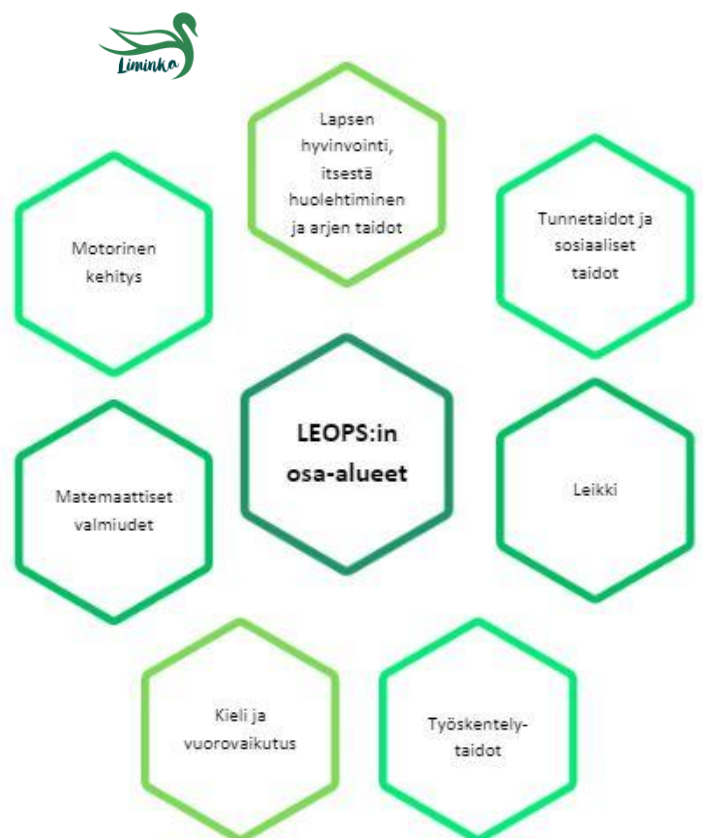
Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Limingan esiopetuksessa

Arviointi esiopetuksessa

Limingan kunnan esiopetuksessa toteutetaan jatkuvaa arviointia, jonka avulla suunnitellaan, kehitetään ja tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Esiopetuksessa lapsen oppimista arvioidaan Limingan kunnan esiopetuksen vuosikellon mukaisesti. Vuosikello rytmittää esiopetusvuotta ja siihen on kirjattu lapsen oppimisen kartoitusten ja havainnointien ajankohdat, yhteistyökäytännöt eri toimijoiden kanssa sekä tiedonsiirron käytänteet. Arjessa havainnoidaan esiopetuksen ja lasten toimintaa, niin opettamista, oppimista kuin lasten sosiaalisia tilanteita ja mielenkiinnon kohteita. Pedagogisen dokumentointi ohjaa myös arviointia. Dokumentointia tehdään lasten ja henkilöstön toimesta. Havainnointi ja dokumentointi arvioinnin keinoina tuottavat tietoa ryhmän ja yksittäisten lasten oppimisesta sekä pedagogisista kehitystarpeista. On merkittävää, että esiopetuksen arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat ja esiopetuksen henkilöstö, jotta esiopetuksen opetusta ja oppimisympäristöä voidaan rakentaa lapsen ja ryhmän tarpeita vastaavaksi.

Lapsi arvioijana

Lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Laadinnassa ovat mukana varhaiskasvatuksen opettaja, lapsi sekä huoltajat. Oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen suunnitelma ja tavoitteet lapsen esiopetusvuoden toteutukselle. Oppimissuunnitelman tulee edistää lapsen yksilöllistä kasvua, oppimista ja hyvinvointia. LEOPS:ia arvioidaan keväällä yhdessä varhaiskasvatuksen opettaja, lapsen ja huoltajan kanssa.

⁵¹ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Esiopetuksessa lapsi harjoittelee itsearviointia. Itsearviointia ja vertaisarviointia tapahtuu päivittäin esiopetuksen arjessa keskustellen tai erilaisten lapsilähtöisten arviointimenetelmien avulla. Suunnitelmallisen itsearvioinnin keinona Limingan esiopetuksessa toimii lapsen henkilökohtainen Paras minä -vihko. Vihkon avulla lapsi toteuttaa itsearviointia ja pohtii omia vahvuuksiaan säännöllisesti niin esiopetuksessa kuin kotona yhdessä huoltajien kanssa. Lasten itse- ja vertaisarviointi tuottaa merkittävää tietoa esiopetuksen onnistumisista ja kehittämistarpeista. Esiopetusvuoden päätteeksi lapsi saa todistuksen esiopetukseen osallistumisesta.

Huoltajat mukana arvioinnissa

Lapsen huoltajat ovat aktiivisesti mukana LEOPS:in laadinnassa ja arvioinnissa. Huoltajille mahdollistetaan myös muita keskusteluun, arviointiin ja osallisuuteen mahdollistavia tilanteita. Päivittäiset keskustelut ja kohtaamisen huoltajien kanssa, lasten tuonti- ja hakutilanteissa ovat merkittäviä arjen kuulumisten vaihdon kannalta. Yhteistyötä ja yhteydenpitoa ylläpidetään myös Wilman kautta sekä puhelimitse. Huoltajat osallistuvat esiopetuksen arviointiin kaksi kertaa vuodessa, huoltajille suunnatun Esiopetuksen pedagogisen toiminnan -arviointikyselyn kautta. Kysely tuottaa ryhmäkohtaisen raportin huoltajien arvioinnista. raportti käydään yhdessä läpin esiopetusyksikön esihenkilöiden ja ryhmän henkilöstön kanssa. Kyselyn pohjalta laaditaan mahdollisia kehittämistoimenpiteitä yksikön ja ryhmän pedagogisessa toiminnassa.

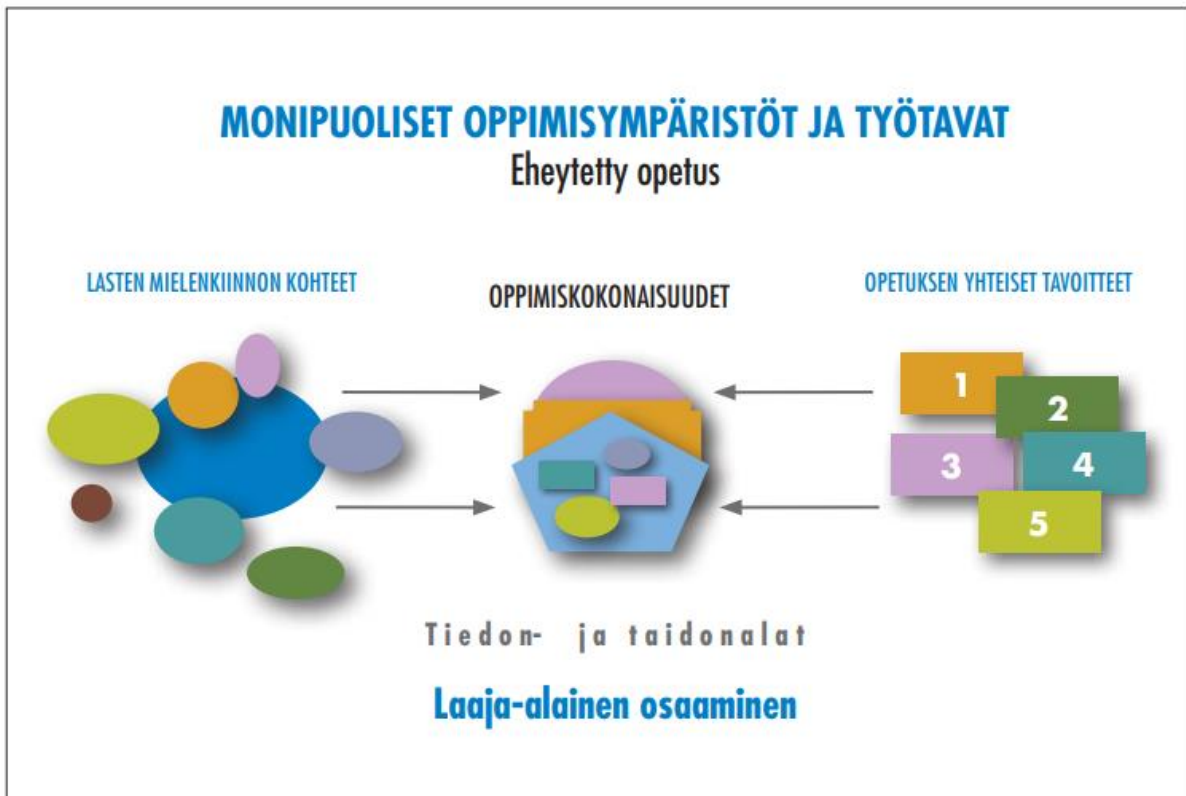
Arviointi esiopetusyksiköissä

Esiopetusyksiköissä luodaan toiminnan periaatteet ja tavoitteet toimintavuodelle ja kirjataan toimintavuoden suunnitelma. Esiopetusryhmän tiimi laatii esiopetusvuodelle pedagogisen toiminnan kehukset *Esiopetuksen pedagogiseen toimintasuunnitelmaan*. Esiopetuksen vuosikello ohjaa esiopetuksen sisällön aikataulutusta. Toiminnan arviointi on jatkuvaa ja henkilöstö arvioi omaa työtään, ryhmä ja esiopetusyksikön sekä kuntakohtaista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita esimerkiksi seuraavien pedagogisten rakenteiden avulla: tiimipalaverit ja -sopimukset, arviointi- ja suunnitteluillat, kehityskeskustelut ja varhaiskasvatuksen opettajien yhteissuunnittelupalaverit. Limingan

kunnan pedagoginen oppilashuoltoryhmä arvioi ja ohjaa osaltaan esiopetuksen käytäntöjä. Esiopetuksen toimintaa kehitetään arjessa jatkuvasti ja henkilöstö on sitoutunut esiopetuksen arvoperustaan ja toimintakulttuurin kehittämiseen.

4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavot oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoitellen.

Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoillisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään

monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä koviä että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä.

Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin. Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Ilmaisun monet muodot Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksessa arvostamme lapsen itseilmaisua, luovuutta ja mielikuvitusta. Tarjoamme lapsille mahdollisuutta toteuttaa monipuolisesti ilmaisun eri muotoja. Taito- ja taidekasvatuksen kautta lapset saavat tutustua eri taiteen muotoihin, taideprosessin suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Taideprojekteja toteutetaan itsenäisesti ja yhteistyössä pienryhmän. Lapsia ohjataan arvostamaan ja nauttimaan omista ja toisten tuotoksista. Tavoitteena on, että lapsi kokee ilmaisun kautta itselleen merkittäviä asioita ja saa uusia oivalluksia. Taidekasvatuksella vahvistetaan lapsen onnistumisen tunnetta sekä itsetuntoa.

Musiikillinen toiminta

Kannustetaan lasta osallistumaan ja kokeilemaan sekä toteuttamaan itseään musiikin kautta

Huomioidaan perheiden moninaisuus

Musiikillinen toiminta on monipuolista ja lapsia osallistavaa: laulut, laululeikit, soittaminen (rytmisoittimet), rytmi, liike ja tanssi, eri musiikkityyleihin tutustuminen, ääneen voimakkuuteen ja tempoon tutustuminen

Tavoitteena on tarjota musiikillisia elämyksiä ja vahvistaa lapsen suhdetta musiikkiin

Lasten luovuus ja mielikuvitus on toiminnan lähtökohtana

Käsitöiden tekeminen

Esiopetusvuoden aikana toteutetaan pitkäkestoisempi ompelutyö sekä tutustutaan koviin materiaalien tekniikoihin

Kokeillaan erilaisia tekniikoita ja harjoitellaan käyttämään monipuolisia työvälineitä ja materiaaleja. Hyödynnetään myös kierrätysmateriaaleja.

Tavoitteellisen, suunnitellun toiminnan ohella lasta kannustetaan erityisesti kokeilemaan itsenäistä työskentelyä.

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Leikki on tärkeä osa suullista ja kehollista ilmaisua. Esiopetuksessa järjestetään riittävästi aikaa leikille

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja, kirjallisuutta, sanataidetta, draamatoimintaa ja tanssia

Aikuinen toimii rohkaisevana ja innostavana esimerkkinä luovia ilmaisukeinoja käyttäen

Kannustetaan lasta käyttämään omaa mielikuvitusta ja kokemuspohjaa ilmaisussa

Tarjotaan lapsille monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia kielelliseen ja keholliseen ilmaisuun

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen

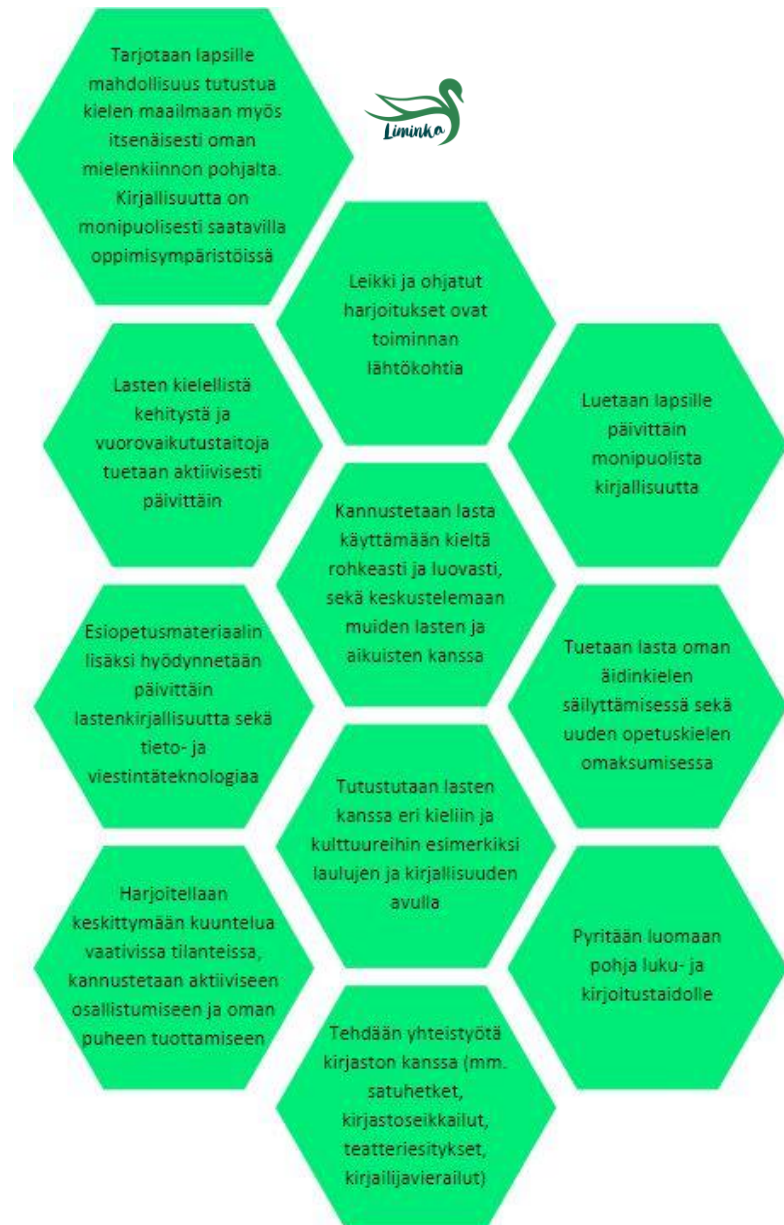
aikana. Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitteluun esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä. Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaistamaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan. Erilaisen leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäri-

vän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelyle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan

käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiointuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luonteita tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunteiden kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia

ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt

- tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnon-tuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelämällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia

luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mitausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdolli-

suuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajan käsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla. Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syyseuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyö-

dyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattinen päättely

Asioiden ja esineiden lajittelu ja luokittelu

Säännönmukaisuuksien löytäminen

Ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen

Luokitteluperusteiden kuvaileminen ja perustelevminen kertomalla

Ohjelmointi

Ohjelmoinnin alkeiden, ajattelun ja ongelmanratkaisutaidot, matemaattis-looginen ajattelu

Käsitys useiden käskyjen muodostamasta toimintaohjeesta eli algoritmista

Ohjelmointiin tutustutaan toiminnallisilla menetelmin

Luvut ja lukumäärät

Tutustutaan ja harjoitellaan liikkumaan lukualueella 0-10

Lukumäärän ja numeromerkinnän vastaavuus

Lukujen ja lukumäärien suuruusvertailu (suurin-pienin, enemmän-vähemmän, yhtä monta)

Sarjoittaminen

Lukujen hajotelmat (1-10)

Yhteen- ja vähennyslaskuun tutustuminen

Tutustuminen kymmenylyksiin

Lukujonotaitojen vahvistaminen (eteenpäin, taaksepäin, hyppäyksittäin)

Subitisaatio eli pienten lukumäärien tarkkaa ja nopeaa hahmottamista ilman laskemista

Geometria

Kolmiulotteisiin rakennelmiin, tasokuvioihin ja kappaleisiin tutustuminen: tutkiminen ympäristön, kuvien, leikkien ja oman kehon avulla

Kolmiulotteinen rakentaminen: erilaisilla palikoilla, tikuilla ja kierrätysmateriaaleilla rakentaminen

Tasokuvioiden muodostaminen: narulla, kepeillä ja tikuilla muodostaminen, piirtämällä ja valmiita tasokuvioita jatkamalla ja peilikuvia tekemällä, geometrisilla muodoilla rakentaminen

Kappaleet: kappaleiden varjojen tutkiminen, tasokuviot, paperitaittelu, kaupunkirakentaminen, kierrätysmateriaaleista rakentaminen

Hahmottamisen ja työmuistin kehittäminen

Arvaa mikä pala, paikanvaihtoleikki, tunnustelupussitehtävät

Hahmottaminen

Ohjataan ja kannustetaan ympäristön havainnoimiseen oman toiminnan ja esimerkkien kautta. Tarjotaan materiaaleja, pelejä ja leluja, jotka tukevat hahmottamista (lautapelit, palapelit, kirjat, toiminnallinen opetusvälineistö, digitaaliset välineet)

Havainnoidaan muutoksia, mahdollisuuksia, yhtäläisyyksiä/eroavaisuuksia, pohditaan syitä ja seurauksia

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Suhdekäsittet

Avaruudelliset suhteet: päällä, alla, vieressä, takana, edessä, välissä, yläpuolella, alapuolella jne.

Ominaisuus: vaakasuora, pystysuora, iso, pieni, samanlainen, erilainen jne.

Määrä: yhtä monta, joka toinen, kaikki, pari, enemmän, vähemmän, jne.

Aika: kohta, usein, joskus, ei koskaan, ennen, myöhemmin jne.

Mittaaminen

Pituus, paino, massa, tilavuus ja aika

Käytetään epävirallisia mittausvälineitä: esimerkiksi askel, mehupilli, kynä, kertakäyttömuki, henkari jne.

Ihminen ja ympäristö

Ihmeellinen ihminen: minä ja perheeni, kehon osat, aistit, terveys, kasvu ja kehitys

Kotiseutukasvatus: omaan lähiympäristöön ja kulttuuriin tutustuminen, koulutie, perinnekulttuuri

Kansainvälisyyskasvatus: Suomi ja muu maailma, liput, kartta, eri kansallisuudet, kulttuurit, erilaisuus ja suvaitsevaisuus

Yliikenneturvallisuus: liikennekasvatus

Luonnossa liikkuminen ja luonnonsuojelu, luonto- ja ympäristökasvatus

Energia: energian säästäminen, uusiutuva energia

Elollinen ja eloton luonto

Sääilmiöt

Vuodenajat, vuorokaudenajat, päivä, kuukausi, vuosi

Kierrätys ja jätteet: kestävä kehitys

Veden olomuodot

Kasvit ja eläimet

Lähiympäristön kasvillisuus ja sienet

Kasvin kasvuvaiheet

Eläinlajeihin tutustuminen: kotiseudun eläimet, suomen eläimet, maailman eläimet

Avaruus

Maailmankaikkeuden hahmottaminen: planeetat, kuu ja tähdet, avaruuden tutkiminen

Teknologiakasvatus

Teknologian havainnoiminen arjessa: tutkiva ja kokeileva lähestymistapa

Teknologisiin laitteisiin tutustuminen: esiopetusyksikön arjen laitteet: älytaulu, tabletti, tietokone, puhelin, tulostin, valokatkaisimet

Laitteiden turvallinen ja tarkoituksenmukainen käsittely

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulu- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehönhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisestä ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantunteudesta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdattaessa sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kasvan ja kehityksen Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksessa tutustutaan itsestä huolehtimisen periaatteisiin. Lapsen hyvinvointi on esiopetuksen perusta ja esiopetuksen struktuuri muodostuu hyvinvointitekijöistä. Liikunta- ja ruokakasvatus ovat läsnä päivittäisessä toiminnassa. Lapsia ohjataan tunnetaitojen harjoitteluun, fyysisten ja psyykkisten taitojen tunnistamiseen sekä minäkäsityksen vahvistamiseen. Ilmapäiri luodaan kannustavaksi ja vahvuuksia huomioivaksi. Lapsen Paras minä -vihko tukee myös hyvinvointikasvatusta ja vahvuuksien tunnistamista esiopetuksessa. Päivittäisissä toimintatilanteissa harjoitellaan arjen taitoja ja itsestä huolehtimisen taitoja sekä tutustutaan turvataitoihin.

Kasvan ja kehityksen

Liikunta- ja hyvinvointikasvatus

Tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan ja löytämään liikunnan iloa monipuolisin liikkumisen keinoin. Ohjatun liikunnan lisäksi kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen päivän aikana. Mahdollistetaan päivittäiset ulkoilut, liikkumistaitojen harjoittelu sisä- ja ulkoympäristöissä ja kannustetaan arki liikuntaan.

Integroidaan liikuntaa opetuksen sisältöihin: matematiikkaan, äidinkieleen, musiikkiin, tunteisiin ja ympäristökasvatukseen ym.

Hyvinvointikasvatus

Liikunnan ja terveellisten elämäntapojen merkitys lapsen hyvinvoinnille, mielen hyvinvointi, onnellisuus, vahvuusperustainen toiminta, sensitiivinen vuorovaikutus

Liikunnan sisältöjä

Erlaisiin liikuntavälineisiin tutustuminen

Motoriset perustaidot (tasapaino-, koordinaatio- ja liikkumistaidot), käsittelytaidot (esimerkiksi pallon käsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen ja kiinnittäminen), venyttely ja lihaskunto

Eri urheilulajeihin tutustuminen: esimerkiksi yleisurheilu, pallopelit, musiikkiliikunta, rytmiliikunta, voimistelu ja telinevoimistelu, hiihto, luistelu, suunnistus ja liikuntaleikit (perinne- ja sääntöleikit) sekä erilaiset joukkueläjit

Ruokakasvatus oppimisympäristönä

Ruuan reitti pelloilta pöytään

Suomalainen ja kansainvälinen ruokakulttuuri

Hyvät ruokailutavat

Terveellinen ja monipuolinen ruokavalio

Ruokailu sosiaalisena toimintana

Uusiin ruokamakuihin tutustuminen ja ruoan maistamisen kannustaminen

Ruokailun ja ruokarohkeuden synnyttäminen

Oman psyykkisen ja fyysisen kuormittumisen ja levon tarpeen tunnistaminen. Levon, rauhoittumisen ja riittävän unen merkitys

Kohtuullinen kuluttaminen

Omista ja esiopetuksen tavaroista huolehtiminen vähentää kulutusta

Tavaroiden korjaaminen ja huoltaminen

Kierrätys ja ekologisuus

Harjoitellaan suhtautumaan mainontaan kriittisesti

Tunne- ja turvataikasvatus

Tunteiden tunnistaminen, sanoittaminen, ilmaiseminen ja säätelyminen

Turvataikasvatuksella ehkäistään kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa. Turvataikasvatuksen avulla vahvistetaan kehotunnetaitoja, lapsen keinoja puolustaa itseään, tunnistaa omia rajojaan sekä uhkaavia tilanteita

Liikenneturvallisuus: liikennesäännöt, liikennekäyttäytyminen, liikennemerkeihin tutustuminen, pyöräilykypärän käyttö ja heijastimen tärkeys. Oma esikoulumatka. (esim. Turvaa tenaville- tapahtuma Oulussa, liikenneturvan verkkosivut)

Minäkäsityksen ja itsetunnon vahvistaminen (tunnetaitokasvatus, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen vahvistaminen, omien vahvuuksien löytäminen ja tunnistaminen)

4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERI- TYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.⁵⁴ Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena. Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja.

Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielissä ympäristöissä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä

tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omak-
sua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös mo-
nenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja
keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin jär-
jestetyssä opetuksessa⁵².

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena
on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne
kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiope-
tuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia
kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen li-
säksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla.
Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pel-
kästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä
käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esi-
opetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esi-
opetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkie-
lisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä
ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen-
että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää
saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhai-
nen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esi-
opetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esi-
opetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen
kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esi-
opetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äi-
dinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan
yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa.

Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoas-
taan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpy-
kielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla
mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään.
Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi

myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelai-
seen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kie-
likylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa
opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella
kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kie-
likylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että
koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siir-
tyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa
osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin
muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädettyllä ope-
tuskielellä. Jotkut

lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toi-
minta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat
oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös
lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei
ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan val-
mistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan
niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta
muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat
läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen
ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdol-
lista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä
aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielen-
käyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuo-
daan lasten ulottuville.

Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla
kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäris-
töille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perus-
opetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusope-
tukseseen.

⁵² *Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (1707/2009) ja Perus-
opetusasetus 3 § 3 mom. (363/2015)*

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Limingan esiopetuksessa huomioidaan lasten erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat. Opetuksessa huomioidaan lasten erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat, muun muassa kulttuuriin ja kieleen tutustumisella.

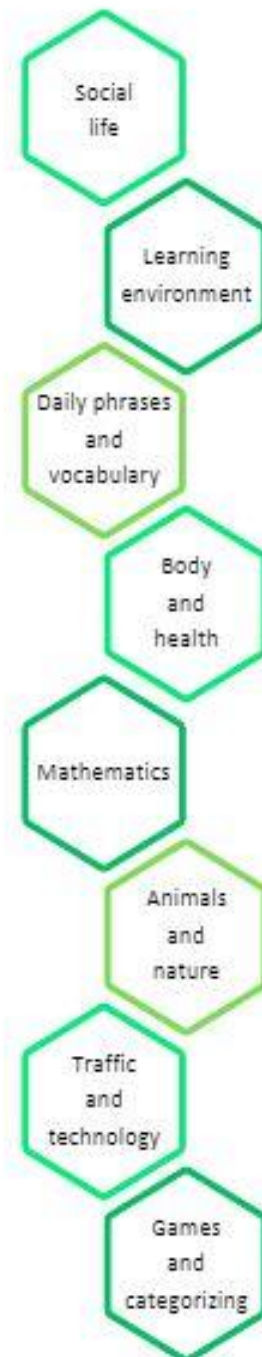
Limingan kunnan esiopetuksen ryhmissä toteutetaan kielirikasteista esiopetusta, jossa rikastettavana kielenä on englannin kieli. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Pääpaino kielirikasteisessa opetuksessa on puhutussa kielessä ja tavoitteena on tehdä englannin kieltä tutuksi ja luoda positiivinen asenne uuden kielen oppimiseen. Opetuksessa englannin kieltä käytetään rinnakkain suomen kielen kanssa laulaen, leikkien ja toiminnallisia menetelmiä apuna käyttäen, sekä kiinteänä osana esiopetuksen arkea.

Englantia sisällytetään aamukokoontumisille, opetus-tuokioille, siirtymätilanteisiin, ruokailuihin ja muihin arjen tilanteisiin lasten kiinnostus huomioiden. Englannin kieli ei ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan sitä käytetään laajasti oppimiskokonaisuuksissa ja esiopetuksen arjen toiminnassa. Englannin kieltä sisällytetään aluksi suomen kielen rinnalle, mutta taitojen karttuessa korvataan tuttuja sanoja, ohjeita, fraaseja englannin kieltä puhumalla. Arjen asioita nime-

tään ja suullisia ohjeita annetaan myös englannin kielellä. Englannin kielen sanastoa opetellaan leikin ja pelien kautta säännöllisesti myös englannin kielen opetus-tuokioilla. Tuokiot rakennetaan lasten tarpeet ja kiinnostus huomioiden.

Kielirikasteisen esiopetuksen vuosikello

Esiopetusvuoden kielirikasteisen opetuksen sisältöalueet

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä⁵³. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten

yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harjetaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön.

Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa. On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

⁵³ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin ja täydentävän varhaiskasvatuksen osalta varhaiskasvatuslain piiriin, mutta tuki ei katkea päivän aikana. Limingan kunnassa tukea tarvitsevat lapset osallistuvat esiopetukseen pääsääntöisesti lähikoulunsa esiopetusyksikössä.

Yhteistyötä perheen ja lapsen kanssa aloitellaan jo viskarivuonna. Veo käy tutustumassa kevään aikana tuleviin esikoululaisiin viskariryhmissä ja tarvittaessa osallistuu lasten palaveriin päiväkodilla.

Limingassa tukea tarvitsevien lasten esiopetusvuosi suunnitellaan tuen tarpeen mukaan. Lasta tuetaan ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Perusopetuslaissa säädetty tukimuoto on mm. osa-aikainen erityisopetus.

Erityisopetusta voidaan antaa esim. matemaattisiin taitoihin/ lukivalmiustaitoihin/ tunnetaitoihin/ kaveritaitoihin riippuen siitä, mitä tuen asioita esikouluryhmistä nousee esille. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat työskentelevät joko ryhmien mukana yhteisopettajana tai tarvittaessa antavat erityisopetusta pienryhmässä.

Esiopetuksen henkilöstö havainnoi lapsen kasvua ja oppimista. Oppimista seurataan arvioinnin vuosikellon mukaisesti. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee lisäkartoituksia.

Ennen esiopetusvuotta varhaiskasvatuksessa olevista lapsista täytetään tiedonsiirtolomakkeet, jotka siirretään esiopetusvuotta edeltävänä keväänä lasten tuleviin esiopetusryhmiin. Nivelvaiheessa, jos lapsi on jo siirtynyt tehostetun tuen piiriin esimerkiksi viskarivuonna, pedagoginen arvio ja tuen taso tarkistetaan esiopetusvuoden syksyllä. Kotoa esiopetukseen tulevien lasten osalta neuvolan terveydenhoitaja välittää huoltajien luvalla lasta koskevat tarvittavat tiedot esiopetukseen kevään tiedonsiirtopalaverissa.

Tiedonsiirto viskarista esiopetukseen

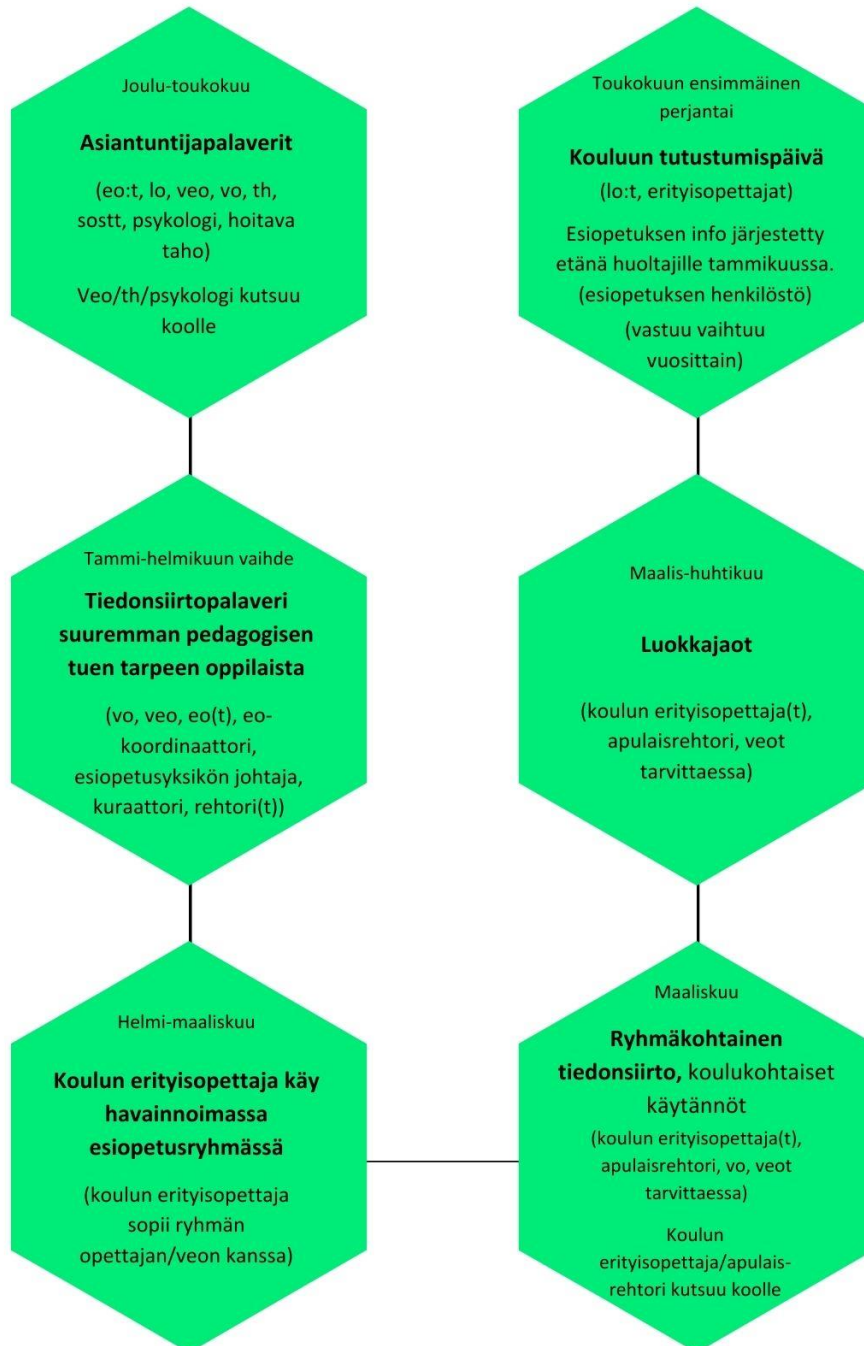

Päivitetty 19.2.2024

Kaavio 2. Tiedonsiirto viskarista esiopetukseen.

Esiopetuksesta kouluun

Päivitetty 19.2.2024

Kaavio 3. Tiedonsiirto esiopetuksesta kouluun.

5.2 YHTEISTYÖ HUOLTAJAN KANSSA TUEN AIKANA

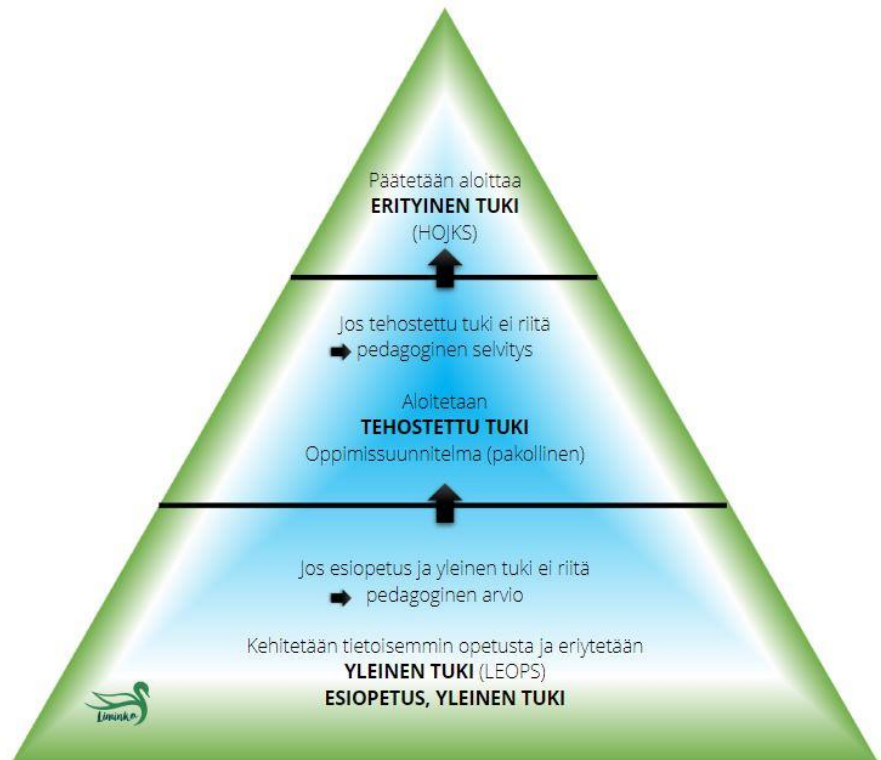
Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea⁵⁴. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Opiskeluhuolto).

Limingan kunnassa esiopetusvuoden tavoitteena on auttaa lapsia tunnistamaan omat voimavaransa ja vahvuutensa. Myönteinen ilmapiiri, onnistumisen kokemukset ja välittäminen edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Limingan kunnassa tehdään tiivistä ja avointa yhteistyötä esiopetuksen ja huoltajien kanssa lapsen kasvun ja oppimiseen liittyvistä asioista. Huoltajille kerrotaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kasvuun oppimiseen liittyvistä haasteista ja onnistumisista. Yhteistyö vahvistuu mahdollisen tuen tarpeen ilmetessä. Yhteistyön tavoitteena on toimia lapsen edun mukaisesti, jotta lapselle mahdollistuu hänen tarvitsema tuki ja ohjaus.

Limingan kunnassa on kolme tuen tasoa niin esiopetuksessa kuin täydentävässä varhaiskasvatuksessa: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

Kaavio 4. Limingan esiopetuksen tuen tasot.

⁵⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

5.3 YLEINEN TUKI

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatukseen ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osaaikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille, se on laadukasta pedagogiikkaa ja sitä antavat kaikki ryhmän aikuiset. Vahvan yleisen tuen toteutumista arvioidaan yleisen tuen tsekkauslistalla kaikissa esiopetusryhmissä. Esiopetuksessa kaikilla lapsilla on oikeus saada ohjausta ja tukea omaan kasvuun ja oppimiseen. Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tuki pyritään antamaan lapselle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oikea-aikainen tuki ennaltaehkäisee kehityksen ja oppimisen haasteita.

Yleisellä tuella lapsen tuen tarpeeseen vastataan yksittäisillä pedagogisilla, rakenteellisilla ja muilla hyvinvointia tukevilla järjestelyillä. Yleinen tuki pitää sisällään kaikki sellaiset toimintatavat ja käytänteet, jotka tuke-

vat kaikkia ryhmän lapsia, esim. kuvatuki: päiväjärjestys, toimintatuokio, pienryhmätoiminta ja toiminnan porrastaminen. Tukitoimia mietitään yhteistyössä huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Yleisen tuen tukitoimia ovat esimerkiksi lapsen vahvuuksien hyödyntäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, tiiviimpi yhteistyö huoltajan kanssa, ennakointi tai sosiaali-terveydenhuollon asiantuntijoiden konsultointi.

Kaikille lapsille laaditaan esiopetusvuonna lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), joka ohjaa lapsen esiopetuksen järjestämistä, seuranta ja arviointia. Tuen tarpeen kasvaessa arvioidaan lapsen tehostetun tuen tarve pedagogisella arviolla.

5.4 TEHOSTETTU TUKI

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti 58. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida

yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Suunnitelma tehostetun tuen toteuttamisesta tehdään yhteistyössä huoltajan ja mahdollisesti lapsen asioista vastaavien asiantuntijoiden kanssa (esim. terapeutit). Lapsen oppimista ja hyvinvointia seurataan säännöllisesti esiopetusvuoden aikana. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma laaditaan syksyllä, väliarviointi talvella ja loppuarviointi keväällä.

Tehostetun tuen tukitoimia ovat esimerkiksi lapsen vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen toiminnassa, joustava pienryhmätoiminta, eriyttäminen, mahdollinen ohjaajan tuki, osa-aikainen erityisopetus, samanaikaisopetus ja muut yleisen tukimuodot.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa⁵⁵. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Limingan kunnassa tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Arviossa kuvataan lapsen vahvuuksia ja erityistarpeita sekä tarkastellaan eri tukimuotojen vaikutuksia. Pedagogisen arvion laatii ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettaja, huoltajan ja mahdollisen kuntouttavan tahon kanssa keväällä ennen esikoulun alkua tai esiopetusvuoden aikana. Pedagoginen arvio on asiakirja, joka käsitellään monialaisesti yksilöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä. Pedagogisella arviolla voidaan aloittaa tehostettu tuki tai palata yleisen tuen piiriin. Tehostetun tuen hallinnollisen päätöksen tekee täydentävän varhaiskasvatuksen osalta esiopetusyksikön johtaja. Päätös tehdään pedagogisen arvion pohjalta.

⁵⁵ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan⁵⁶. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa⁵⁷. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet

- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovai-
kutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhoillon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

⁵⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

⁵⁷ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Tehostetussa tuessa lapselle laaditaan oppimissuunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, opetuksen ja tukitoimien järjestämisestä. Suunnitelman laatii ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä huoltajan, veon ja mahdollisen kuntouttavan tahon kanssa. Laatimisessa hyödynnetään lapsen aikaisempia pedagogisia asiakirjoja ja asiantuntijalausuntoja. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteuttamisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lapsen tuen tarpeen muuttuessa suunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta.

Tehostetun tuen järjestäminen tapahtuu lapsen oppimissuunnitelman mukaisesti ja sen toteuttamisesta vastaa lapsen esiopetusryhmän henkilöstö. Keväällä perusopetuksen henkilöstö osallistuu lapsen oppimissuunnitelman arviointiin ja arviointi toimii laajempaan tiedonsiirtona esiopetuksesta perusopetukseen. Tuen tarpeen kasvaessa arvioidaan lapsen erityisen tuen tarve pedagogisella selvityksellä.

5.5 ERITYINEN TUKI

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä

edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta⁵⁸. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen opiskeluhoolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityistä tukea annetaan silloin kun yleinen tai tehostettu tuki eivät ole riittäviä lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kun lapsi tarvitsee esiopetukseen kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea, hänellä on oikeus opetuksen ja kasvun yksilölliseen ohjaukseen ja tukeen.

⁵⁸ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Erityisen tuen tukitoimia ovat esimerkiksi lapsen vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen, eriyttäminen, samanaikaisopetus, apuvälineet, puhetta korvaavat ja tukevat menetelmät, ohjaajan tuki, ja/tai sosiaalitoimen ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. HOJKS:issa kuvataan huoltajan kotona tarjoama tuki esiopetuksen erityisen tuen rinnalle. Lapsen kasvun ja oppimisen turvaamiseksi on tärkeää, että lapsi saa tukea kaikissa ympäristöissä niin kotona kuin esiopetuksessa.

Esiopetuksessa lapsiryhmät muodostetaan inklusiivisen toimintamallin mukaisesti. Jokaisella lapsella on oikeus erityiseen tukeen omassa esiopetusryhmässä sekä veon antamaan osa-aikaiseen erityisopetukseen.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys⁵⁹. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi⁶⁰.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskelu- huollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan avulla.

⁵⁹ Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

⁶⁰ Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

Limingan kunnassa erityisen tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen selvitykseen sekä tarvittaessa muihin asiantuntijalausuntoihin (psykologinen tai lääketieteellinen lausunto). Selvityksessä tarkastellaan lapsen vahvuuksia, kasvun ja oppimisen etenemistä sekä tehostetun tuen tukimuotojen vaikutuksia.

Lapsen ja huoltajan näkemys huomioidaan pedagogista selvitystä tehdessä. Lapsen näkemys voidaan huomioida esimerkiksi leikin, kuvien tai piirtämisen kautta. HOJKS:n laatimisessa hyödynnetään lapsen aikaisempia pedagogisia asiakirjoja ja asiantuntijalausuntoja.

Pedagoginen selvitys laaditaan ja käsitellään yhteistyössä huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa keväällä ennen esiopetusvuoden alkua tai esiopetusvuoden aikana.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös⁶¹. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa⁶². Päätös tehdään hallintolain mukaisesti⁶³. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen⁶⁴. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla⁶⁵. Päätös on aina perusteltava⁶⁶. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

⁶¹ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶² Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

⁶³ Hallintolaki (434/2003)

⁶⁴ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten⁶⁷. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Pedagogiseen selvitykseen liitetään lomake L33 yhteenveto tulevia esi- ja perusopetuksen hallintopäätöksiä varten. Varhaiskasvatusjohtaja tekee kirjallisen erityisen tuen hallintopäätöksen.

⁶⁵ Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁶ Hallintolaki 45 § 1 mom. (434/2003)

⁶⁷ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen⁶⁸. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet

- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta

⁶⁸ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti⁶⁹. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Limingan kunnassa erityisessä tuessa lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Siihen kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteet, sisältö, opetusjärjestelyt sekä lapsen tarvitsema tuki ja ohjaus. HOJKS:n laatii yhteistyössä huoltaja, varhaiskasvatuksen opettaja, veo ja mahdollinen kuntouttava taho. HOJKS:n laadinnasta, toteutumisesta ja arvioinnista vastaavat yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettaja ja veo. Lapsen tuen tilanteen muuttuessa HOJKS tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja ja mahdollinen kuntouttava taho seuraavat ja arvioivat yhdessä erityisen tuen vaikuttavuutta. HOJKS arvioidaan vähintään kerran vuodessa tai aina

tarvittaessa. Perusopetuksen henkilöstö pyrkii osallistumaan kevään arviointiin, joka toimii samalla laajempänä tiedonsiirtona esiopetuksesta perusopetukseen.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin⁷⁰. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta⁷¹. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen⁷². Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta⁷³. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta.

Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua. Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen

⁶⁹ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

⁷⁰ Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

⁷¹ Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

⁷² Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

⁷³ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyin oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuu lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyin oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyin oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin⁷⁴ eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Mikäli lapsella on pidennetty oppivelvollisuus, hänellä on oikeus erityiseen tukeen. Pidennetyin oppivelvollisuuden peruste on lääketieteellinen tai psykologinen lausunto. Suosituksen pidennetyistä oppivelvollisuudesta antaa kuntouttava taho. Varhaiskasvatusjohtaja tekee pidennetyistä oppivelvollisuudesta hallintopäätöksen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 2. momentissa säädettyä aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Päätös pidennetyistä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Esiopetus voi pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Oppivelvollisuutta edeltävä esiopetus on velvoittavaa kaikille lapsille. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää Limingan kunnassa vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla. Huoltajille esitetään vaihtoehtoiset toimintamallit pidennetyin oppivelvollisuuden järjestämiseen.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen opiskelupaikka sovitaan monialaisesti ja yksilökohtaisesti yhteistyössä huoltajan, esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa. Pidennetyin oppivelvollisuuden pienryhmässä (POP) voivat opiskella lapset, joilla on todettu esimerkiksi kehitysvamma, vaikea-asteinen kielellinen erityisvaikeus tai etenevä sairaus. Lapsen diagnoosi ei ole välttämättä opiskelupaikkaa määrittävä tekijä, vaan soveltuva opetusryhmä päätetään lapsen toimintakyvyn ja taitojen mukaan.

⁷⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

5.6 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa⁷⁵. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Limingan esiopetuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee jatkuvaa tiivistä yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön kanssa lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Tarvittaessa veo antaa joustavasti osa-aikaista erityisopetusta samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Huoltajille kerrotaan erityisopetuksen toteuttamisen tavoista esiopetuksessa toimikauden aikana.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla

tuen tasoilla⁷⁶. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkauksen menetelmä. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden

⁷⁵ Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁶ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilas-huollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluilla tai erityisillä apuvälineillä turvataan lapsen kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen. Palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa tai -selvityksessä. Mikäli lapsi tarvitsee henkilökohtaisia palveluita tai apuvälineitä, tehdään niiden myöntämisestä hallintopäätös. Muista kuin opetuksen apuvälineistä vastaa kuntouttava taho. Pal-

⁷⁷ Perusopetuslaki 14 § (477/2003) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

veluiden ja apuvälineiden käyttö suunnitellaan ja arvioidaan yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa ja tarvittaessa henkilöstöä koulutetaan erityisosaamiseen. Valtakunnallisten oppimis- ja ohjauskeskusten palveluja voidaan hyödyntää lapsikohtaisesti.

6. OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta⁷⁷.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhuolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia⁷⁸.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden

⁷⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)

edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa⁷⁹. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoito, jota opetukseen osallistuminen edellyttää⁸⁰. Opiskeluhoitotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus⁸¹.

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa⁸². Opiskeluhoito on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoito on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoitoa esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut⁸³. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat⁸⁴.

6.1 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHOITOSUUNNITELMA

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoito kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma⁸⁵. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoito yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoito ohjausryhmä⁸⁶. Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa⁸⁷. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain

mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa⁸⁸.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhoito osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoito toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5⁸⁹. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteuttamista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa⁹⁰.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan⁹¹.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoito toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5)⁹²:

⁷⁹ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 §*

⁸⁰ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §*

⁸¹ *YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989*

⁸² *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § (377/2022)*

⁸³ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §*

⁸⁴ *Terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (377/2022)*

⁸⁵ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

⁸⁶ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §*

⁸⁷ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

⁸⁸ *Terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022)*

⁸⁹ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

⁹⁰ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

⁹¹ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

⁹² *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

1) Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitettujen neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitotuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjassa⁹³.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoillon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arvioissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotilastaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arvioissa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitettujen neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää

⁹³ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 15 § (1326/2010)*

⁹⁴ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 §*

⁹⁵ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §*

johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (*opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito*) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä⁹⁴. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista⁹⁵.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitotuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat⁹⁶

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä⁹⁷. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen⁹⁸. Lapsen osallisuus ja

⁹⁶ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1501/2016)*

⁹⁷ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §*

⁹⁸ *Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.*

toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti⁹⁹. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹⁰⁰.

- Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan
- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)¹⁰¹
- yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen¹⁰²
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille¹⁰³
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä¹⁰⁴. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoillon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvi-

⁹⁹ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §*

¹⁰⁰ *EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 § (1288/2013), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihoillon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)*

¹⁰¹ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)*

oinnissa on opiskeluhoilossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamisessa¹⁰⁵
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoillon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä¹⁰⁶
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille¹⁰⁷

¹⁰² *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §*

¹⁰³ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 §*

¹⁰⁴ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §*

¹⁰⁵ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*

¹⁰⁶ *Perusopetuslaki 16 a § ja 17 § (1288/2013)*

¹⁰⁷ *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §*

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus¹⁰⁸. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle¹⁰⁹. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia¹¹⁰.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toiminta- valmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuva-

taan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Liminkaan on laadittu yksi yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma, johon sisältyvät esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen opiskeluhoitolliset linjaukset. Opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu Limingan OPS-työryhmässä, koulutasokohtaisissa ryhmissä ja opiskeluhoitollisuuden ohjausryhmässä. Työryhmissä on ollut sivistyspalveluiden rehtoreita, opettajia, erityisen tuen työntekijöitä ja opiskeluhoitollisuuden toimijoita. Yhteistyötä on tehty hyvinvointialue Pohteen kanssa opiskeluhoitollisessa ohjausryhmässä, jossa on esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja opiskeluhoitollisuuden toimijoiden lisäksi myös oppilaiden ja huoltajien edustus sekä nuorisopalveluiden toimijoita. Limingan opiskeluhoitosuunnitelma on lisätietona. ([SHL 12.12.2023 846/12.02/2023](#))

¹⁰⁸ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 29 § (163/2022)

¹¹⁰ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki (417/2007) 25 § ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

7. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹¹¹. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustalofosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹¹².

¹¹¹ Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

¹¹² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §